

יביע אומר - הר גילה

האזינו | גליון 369
 ח' תשרי תשפ"ד | שבת תשובה
 להפצת העלון / הארות / הקדשות
 יעקב- 0528445949

זמני היום אופק ירושלים		
מוצ"ש ר"ת	מוצ"ש	כניסת שבת
19:54	19:11	18:21

העלון מוקדש לרפואת והצלחת הגאון הגדול הר' בן ציון מוצפי בן מובה שליט"א | נעמית בת תקוה | שיראל בת אור | ר' שלמה בן שושנה דיאל בן גולד דוד יהונתן דיאל בן מובה | נרב בן שיריה רוזה בת נ'סילה רחל בת תנוה גלית בת שולמית. לע"ז- צדוק בן חביבה, ר' יוד בן שרה | אהרון בן שירין. יוזנה הנון- ורד פרחיה בת בתיה שיר בת אסתר | להצלחת- מתפללי בית כנסת 'יביע אומר' הר גילה הי"ו

מורנו ורבנו הלכה למעשה

עפ"י גאון עוזנו ותפארתנו מרן הרב עובדיה יוסף צדוק"ל
 ובנו הראשון לציון הרה"ג יצחק יוסף שליט"א

הלכות יום הכיפורים- הלכות ערב יום הכפורים א. נהגו בכל תפוצות ישראל לעשות כפרות בערב יוה"כ, ונוהגים ליקח תרנגול זכר לכל אחד מבני הבית הזכרים, ותרנגולת נקבה לכל אחת מבני הבית הנקבות, ואחר השחיטה נותנים דמי פדיון התרנגולים לעניים, וזה עדיף יותר ממה שיתן את התרנגולים עצמם לעניים. וחובה קדושה להזהר מאד שלא לשחוט אלא אצל שוחט ירא שמים ומומחה. ויש נוהגים לעשות את הכפרות על ידי כסף, ומחלקים את הכסף לצדקה. (חז"ע עמ' רכב רכו).

ב. משכימים בערב יום הכפורים לומר סליחות, ואומרים וידוי ונפ"א, ועושים התרת נדרים. ובשחרית אומרים אבינו מלכנו, אבל אין אומרים וידוי ולא נפילת אפים. ומנהגינו לומר מזמור לתודה גם בערב יום הכפורים. (שם עמ' רכט).

ג. מצוה להרבות באכילה ושתייה בערב יום הכפורים. והעושה מלאכה בערב יוה"כ אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה. ויש נוהגים לאכול דגים בשחרית.

ד. עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר, עד שיפייס את חבירו, ותחילה ישיב לו את הגזלה אשר גזל, או את הרבית שלקח ממנו שלא כדין. ואע"פ שמשיב לו את המגיע לו אינו נמחל לו עד שיפייסנו. וכן מי שפנה לערכאות ותבע ליטול חלק בירושת חמיו, בשביל אשתו, בניגוד לדין תורתנו הקדושה, חייב להזיז לאחים של אשתו כל אותו החלק שנטל, ולפייסם. וכן כל כיוצא בזה. וכבר אמרו חז"ל סאה מלאה עונות, גזל מקטרג בראש. ולכן כל אדם שיש לו סכסוך כספי עם חבירו, אל יורה היתר לעצמו להחזיק בדעתו, אלא על ידי שאלה לתלמיד חכם מומחה בהוראה. (שם עמ' רמ).

ה. וכן אפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו, שהרי עבר בזה על לאו דאונאת דברים, וכל שכן אם הכלימו והלבין פניו ברבים שהוא חשוב כשופך דמים. וכל אדם יבקש מחילה מהוריו ומרבותיו שמה חטא להם מבלי דעת. ומה טוב שכל אדם יאמר שהוא מוחל וסולח לכל מי שחטא כנגדו(עמ' רמג)

ו. מנהג יפה לטבול בערב יום הכפורים במקוה טהרה, ואין לברך "על הטבילה", ואם אין לו אפשרות לטבול מאיזו סיבה שהיא, ישפכו עליו תשעה קבים מים (כזו וחצי ליטר מים). ואפשר לעשות כן גם על ידי מקלחת. ויש נוהגים ללקות ל"ט מכות ברצועה שמתוך כך יתן אל לבו לשוב בתשובה מן העבירות שבידו.

ז. מצוה להדליק הנרות לכבוד יום הכפורים, וקודם ההדלקה יש לברך "אקב"ו להדליק נר של [שבת ו] יום הכפורים". ואין לברך עם ההדלקה ברכת שהחיינו אלא בסוף ההדלקה כולה, לאחר שתנעל נעלי בד, כי בברכת שהחיינו הרי מקבלת עליה קדושת יום הכפורים, ואסורה בכל חמשה עינויים. והמנהג לפרוס מפה יפה על השלחן כמו בשבת, ונותנים עליה ספרי קודש. (שם עמ' רנו רס).

דין חמשה עינויים

א. יום הכפורים לילו כימו לכל דבר, אסור במלאכה, ובאכילה ושתייה, וכן אסור בסיכה ורחיצה נעילת הסנדל ותשמיש המיטה. והכל חייבים להתענות ביום הכפורים, ואף נשים מעוברות (חוץ מחשש סכנה) ומניקות מתענות. וחולה שהוזהר מרופא שלא יצום, פן יכבד חוליו ויבא לידי סכנה, אין לו להתענות. ובמקום חשש ספק סכנה, אסור לו להחמיר על עצמו. **המשך בדף אחרון.**

טעמו וראו כי טוב ה'

כל יום בבית הכנסת, שחרית בשעה 06:00, מנחה- 20 דק' לפני שקיעה שיעור תורה ותפילות ערבית ולאחר מיכן שיעור התורה היומי

יום א'- הרב גדעון מזרחי שליט"א- הלכה שולחן ערוך בשעה 21:00 ליקוטי מוהר"ן- עם הרב אהוד דהאן

יום ב'- הרב גדעון מזרחי שליט"א- הלכה שולחן ערוך יום ג'- הרב ניתאי כדורי שליט"א- מוסר בשעה 20:30 גמרא מסכת תענית.

יום ד'- הרב גדעון מזרחי שליט"א- הלכה שולחן ערוך בשעה 20:30 שיעור בקדושת המשפחה לנשואים יחד עם הרב

יום ה'- הרב אהוד דהאן שליט"א- פרשת שבוע

אור תורה לנישואי נשים בשעה 21:00

חברי בית הכנסת 'יביע אומר' מקדמים בברכה את

הרב ניתאי כדורי שליט"א

המתארח עימנו בשבת - להלן זמני תפילות ושעורי התורה

יום שבת

יום שישי

18:01 שיר השירים

18:21 מנחה

קבלת שבת ודרשת הרב

21:30 שיעור תורה

עם הרב בבית הכנסת

07:45 שחרית ודרשה הרב

15:30 תהילים לילדים

16:00 שיעור תורה עם הרב בבית הכנסת

17:30 מנחה וסעודה שלישיית בבית הכנסת

18:45 שיעור תורה

19:05 ערבית ולימוד תנא דבי אליהו

שבת שלום ומבורך

התפילה נוסכת רוח עוז תקוה וביטחון

בהליכה בדרך, בעמידה בתור ובכל עת שתזדמן לו. וככל שיתמיד בתפלתו לה' על כל דבר, וכן בהודאתו לה' על כל פרט, כך יותר תתחזק האמונה בלבו ויחוש את ה' במחשבותיו ומשנתו.

ואפשר זו פגנת רבי יוחנן בנרמא ברכות (כא): "והלואי שיתפלל כל היום כל", אין הפונה שיתפלל משך כל היום - 12 שעות ביום, זה הרי לא יתכן במציאות, שכן צריך האדם ללמד תורה ולעשות את יתר צרכיו, ואף אפשר לומר על דבר שלא יתכן - "והלואי..." אלא הפונה בדבריו, שכל היום זמנה של התפלה, ואין לה זמן קבוע, אלא בכל שעה ורגע ביום, זמנה של תפלה להתפלל ולבקש. וכונת רבי יוחנן "והלואי", שידע האדם שיש באפשרותו להתפלל כל היום, ובכל עת מצוא שיש בידו, ידע שזהו זמן מתאים לפנות בו אל הבורא, ואין זמנים מסוימים שדוקא בהם נתן לפנות לבורא.

לכן העצה המועילה ביותר להרצת ושמת הנפש, הוא בעקר לטפל בדרך של התקשרות לבורא, והתפילה - רופא והרפואה - זהו בורא העולם, שאין כמותו: "רופא כל בשר ומפליא לעשות", "הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם", "הרופא לכל תחלאיכי הגואל משחת חייכי, המעטרכי חסד ורחמים", וקשהך חש את התחברותך והתקשרותך לחי החיים, לכל יכול, מיד נוסף אתה על עצמך רוח גבורה ועז, תחושת בטחון מלנה אותך, וברואי לא פחות מפאשר הנך תלוי בפסיכולוג שאין בידו להועיל ולהציל מבלי רצון ה', וכנאמר: "אם ה' לא ישמר עיר שקד שומר", אם ה' מסתיר פניו מי יכל לעזר לאדם וכנאמר (תהילים ל, ח): "הסתרתי פניך הייתי נבהל", והדברים קל וחמר, אם אלו המפתחים תלות בפסיכולוג לחשב שהוא "מציל חיים" - מספרים לך שחשים המה הקלה, על אחת כמה וכמה בקך שתפתח תלות בבורא, הכל יכול, שלא פחות תחוש הקלה ותחושת עז ובטחון בה', שכן בבורא התלות הנה תלות אמיתית ולא מדומה.

לבו עשה זאת אפוא והנעל!

מצא לך בכל יום פנה שקטה, תתבודד עם בוראך, שטח לפניו את מסעך היושב על לבך, הדבור, שיהא בשפתך ורהיטות לשונך, וממש תחיש שהנך מתחנן לפניו כבן המתחנן לפני אביו שאין כמותו האוהבו מצד אחד, ומצד שני שאין כמותו שיש בידו להועיל לו. ואז תראה במו עיניך שנוי לטובה, והוא בדוק ומנסה, מהרה אנשים שהיתה לי שיהיה עמך בנושא זה, ובעצה זו הועילו לעצמם הרבה וישנם פאלה אף שצאמו מבעינתם לגמר.

ובכן אחר שבינינו מה תוצאות הטפול אינן מידיות, למה ללכת לטפול רפואי בלבד, ולמשך עצמו בספויים קלושים לרפואתו, ואם בכלל, וברגם המה טפולים הכרוכים בתופעות לואי הבולטות נמנע מתרופות, למה לא ללכת לטפול באמונה, והינו פשוט לשטף את המח מחשבות הדכאון והעצב הפחד והחרדה מתוך מחשבות של אמונה ובטחון בה', לחוש את ה' כאב אוהב המשגיח על כל תחושה ותחושה, שכן השגחת ה' היא לא רק על כל פאב וכאב פיזי שחש האדם, אלא אף על כל תחושה ותחושה שתוקפת את האדם לחרדה ולפחד, וכמו שכן נאמר בתורה שבאם לא נשמר חלילה את מצוות ה' יבוא מרד ופחד בלבנו, וכנאמר (דברים כח, טו): "ופחדת ללעב ויומים ולא תאמין בחיך, בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בברך מפחד לבבך אשר תפחד". ועוד נאמר (קהלת ג, יד): "והאלהים עשה שראו מלפניו".

למה לא ללכת בטפול בבטחון הנפש בדרך של תפלה וצעקה לה' המועילים מכל דבר אחר, שכן באמצעות התפלה אדם חש חבור לה' באופן המרגיע ביותר, ובקך נוסף הוא בעצמו בטחון ועז, ותחושתו מעתה היא אינני לבד, אינני מפקר ונוש ויעזוב, אני משגח בהשגחתו של לא אחר מאשר זה שאוהבני יותר מאהבת אב לבו, וחרד לגורלי הטוב, ובקך תהא אמונתו תחושתו ותקוותו של זה המתפלל: לעולם לא אבד ולעולם לא אאבד את תקותי שיהיה סוף טוב עמי, ולהלן נבאר שזו בעצם סגלת הבטח בה' ומתפלל אליו, שחשד יסובבנו, וברחמים גלויים ינהגו ה'.

התפלה הופכת את האדם לאיש אחר, ומעשה אינו אותו האיש שנגזרה עליו הגזרה, אלא מתעלה הוא להחשב איש אחר שלא עליו נגזרה הגזרה, וכך מבאר בספר "העקרית" (מאמר רביעי פ"ח) ובספר "העקרה" (סער כח), ובה מבררים הם תמיהה, היאך על-ידי התפלה תתבטל הגזרה מהאדם, והלא הגזרה נגזרה לטובתו, לתקונו ולתועלתו, והיאך יש בלח התפלה להסיר היסורים שהם בעצם תקונו של האדם?

אולם כאמור, היות והאדם באמצעות התפלה מתעלה להיות איש אחר, ובמהותו נהפך לאיש אחר, ומעשה אינו אותו האיש שנגזרה עליו הגזרה, ומעשה תקונו נעשה בה גופא שהתעלה ממה שהיה עד לה, ונהפך לאיש מאמין, לאיש שהדעת בו הנה דעת של אמונה - דעה את ה' - ובקך כבר פועל לעצמו תקון יותר נפלא מהיסורים עצמם.

והתפלה הזו שיתפלל האדם לה', אין לה עת וזמן, זאת כול האדם לשוחח עם קונו בכל עת שמזדמנת לו,

עדים אנו לתופעות בעיות הנפש לגוניהם, חרדות מגוני חרדה שונים, כל אחד כפי אשר גזרה עליו ההשגחה של הבורא להיות חרד ממנו, זה חרד מהפנות והשני מהחלי, והאחר מהעני, והאחר פן יקרהו אסון מגני אדם שזיקוהו, וכיוצא, מצבי הרוח אצל הרבה נדים למעלה ולמטה, אין יציבות, אין עקביות, וכמו כן מרת הפיזיות מצאה לה לבבות רבים לסבכם ולהשטותם ועד כדי להמאס עליהם את התפלה והמצוות.

"שוב הדעת" הנו היום "מדרך" יקר למאד, כמעט ואיננו נמצא באמת, ומי שכבר נמצא אצלו מדה זו פראוי, פלם אוהבים להסתובב סביבו להנות קצת מצוץ דבש הרגע והשלוה שיקרבו לו זה.

וכמו שמונא בנרמא (תענית כב, ע"ב): רב ברוקא פגשו לאליהו הנביא בשוק ושאלו מי מאן בן העולם הבא, השיב לו אליהו: אלו שני הבני אדם הנם בני עולם הבא, ומה היו מעשיהם? שהיו ברחנים ומשמחים אנשים עצובים וכני רוח ובשביל כך זכו לחיי עולם-הבא.

והנראה שאותן ברחנים היו מעשיהם לשם שמים, שכן אליהו הנביא מסמנם כבני עולם הבא, וכונתם היתה להחיות רוח שפלים ולשמח נדפאים בדרך נכונה על פי התורה.

פמה אם כן מצוה גדולה להורות לבני האדם דרך השמחה באפן הנכון והראוי על פי התורה הקדושה דוקא, שזו הדרך המובילה לשמחה אמיתית, לא לשמחה מדמה המשגת על-ידי פסיכולוגים רחוקים מתורה, והצעוטיהם בצעות בלעם בן בעור לשמח בשמחה של "סטרוא אחרא" - עריות, ליצנות, שחוק וקלות ראש וכיוצא בזה, בדברים שהם בעצם שרש המחלה של הנפש, שכן מונא בכל הספרים שעקר קלקול הדעת ושבשו הוא מחלול הקדושה, המתחיל מהסתכלות בנשים, בערבת אנשים ונשים, רבוי שיחה, שחוק וכן ביתר אבידותיו של העוון הנורא הזה, ועל אחת כמה וכמה זה המסתכל בתמונות והקרטיים בפלים המתעבים ומזין עצמו בעוון נורא זה, חושב הוא שמרפא בקך את עצמו, אולם כאן נמצא שרש סבת חליו שרק יכבד עליו ביותר ויתר.

וידוע שפיתרון בעיות הנפש בדרך כלל הן אטיות מאד, וכמעט והאדם נואש מתקוה לרפואה מבעיות אלו, ובאמת קשה לפתר בעיות אלו בכדור מתאים או בתרופה אחרת מסוימת המתאימה, והוא לסבת רב גוני בעיות הנפש, ולעצמם רב גוני התרופות ודעות השונות של הרופאים.

'קבלה קטנה'

הנה זיכנו ה' ליום אחד בשנה, יום קדוש ונשגב, **יום הכפורים**. יום שבו אנו זוכים לטהרה מיוחדת, וה' מכפר לנו על כל עוונותינו, כמו שאומר הפסוק (ויקרא טז, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". קדושת היום כה גבוהה היא, עד כדי כך שה'**בני יששכר**' כותב שזוהי הסיבה שביום הכפורים אנו הולכים בלי נעליים, כי ביום הכפורים כל העולם מתקדש ואף האדמה שאנו הולכים עליה מתקדשת כביכול כמו קדושת המקדש, ולכן כמו הכהנים שהיו הולכים בבית המקדש יחפים, כדי שלא תהא חציצה בינם לבין אדמת הקדוש של בית המקדש, כך ביום הכפורים הקדושה בו עצומה, שאפילו האדמה מתקדשת, ולכן הולכים אנו חלוצי נעליים לבל תהיה חציצה בינינו לבין אדמת הקדוש!

באחד מימי הכפורים ראו את האדמו"ר **רבי אהרן מבעלז** ז"ע נכנס לבית המדרש כשהוא מנושף בחזקה. הנוכחים במקום שאלו אותו האם חלילה אינו מרגיש בטוב, או שמא הצום השפיע עליו? השיב רבי אהרן: "ברוך ה' אני מרגיש טוב, והסיבה להתנשפותי היא בגלל הקדושה העצומה שיש באויר ביום קדוש זה. כל האויר מלא בקדושה, ברחמים, בברכה, וברצוני לשאוף אל קרבי כמה שיותר מאויר זה!"

בספר "דורש טוב" (חלק יום כפור) מביא **מהרב גואל אלקרין שליט"א** שאמר, כי שמע מהגה"צ רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל בשם הגאון מוילנא, **שרגע אחד של עבודה ביום כיפור - שוה לעבודה שאדם עובד, במשך שנה שלמה!** כה גדולה היא השגבה היא מעלתו של יום זה, אם אך נשכיל לנצל את היום הזה כמו שצריך.

ומה באמת ה' דורש מאיתנו? מהי העבודה ביום הקדוש זה? הקב"ה רוצה מאיתנו תזוזה! הוא רוצה לראות את ההתרוממות שלנו, ולו במעט כלפי מעלה. אם אכן נשכיל לנצל את היום הזה לקבל על עצמנו בהחלטה גמורה, להתרומם לפחות במשהו בעבודת השם שלנו - הרי שניצלנו כראוי את היום, ונוכל לזכות לכל מעלותיו הגדולות.

הקב"ה רוצה מאיתנו שכל אחד יקבל על עצמו לפחות משהו אחד של שינוי ושיפור, ובלבד שזה יהיה **בר קיימא**, דבר יציב ואמיתי, שנמשך איתו לכל השנה! רק ככה זה נחשב שזנחנו בדרך של התשובה.

השקפה יהודית - הרב אהרון קצין

הנה זיכנו ה' ליום אחד בשנה, יום קדוש ונשגב, **יום הכפורים**. יום שבו אנו זוכים לטהרה מיוחדת, וה' מכפר לנו על כל עוונותינו, כמו שאומר הפסוק (ויקרא טז, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". קדושת היום כה גבוהה היא, עד כדי כך שה'**בני יששכר**' כותב שזוהי הסיבה שביום הכפורים אנו הולכים בלי נעליים, כי ביום הכפורים כל העולם מתקדש ואף האדמה שאנו הולכים עליה מתקדשת כביכול כמו קדושת המקדש, ולכן כמו הכהנים שהיו הולכים בבית המקדש יחפים, כדי שלא תהא חציצה בינם לבין אדמת הקדוש של בית המקדש, כך ביום הכפורים הקדושה בו עצומה, שאפילו האדמה מתקדשת, ולכן הולכים אנו חלוצי נעליים לבל תהיה חציצה בינינו לבין אדמת הקדוש!

באחד מימי הכפורים ראו את האדמו"ר **רבי אהרן מבעלז** ז"ע נכנס לבית המדרש כשהוא מנושף בחזקה. הנוכחים במקום שאלו אותו האם חלילה אינו מרגיש בטוב, או שמא הצום השפיע עליו? השיב רבי אהרן: "ברוך ה' אני מרגיש טוב, והסיבה להתנשפותי היא בגלל הקדושה העצומה שיש באויר ביום קדוש זה. כל האויר מלא בקדושה, ברחמים, בברכה, וברצוני לשאוף אל קרבי כמה שיותר מאויר זה!"

בספר "דורש טוב" (חלק יום כפור) מביא **מהרב גואל אלקרין שליט"א** שאמר, כי שמע מהגה"צ רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל בשם הגאון מוילנא, **שרגע אחד של עבודה ביום כיפור - שוה לעבודה שאדם עובד, במשך שנה שלמה!** כה גדולה היא השגבה היא מעלתו של יום זה, אם אך נשכיל לנצל את היום הזה כמו שצריך.

ומה באמת ה' דורש מאיתנו? מהי העבודה ביום הקדוש זה? הקב"ה רוצה מאיתנו תזוזה! הוא רוצה לראות את ההתרוממות שלנו, ולו במעט כלפי מעלה. אם אכן נשכיל לנצל את היום הזה לקבל על עצמנו בהחלטה גמורה, להתרומם לפחות במשהו בעבודת השם שלנו - הרי שניצלנו כראוי את היום, ונוכל לזכות לכל מעלותיו הגדולות.

הקב"ה רוצה מאיתנו שכל אחד יקבל על עצמו לפחות משהו אחד של שינוי ושיפור, ובלבד שזה יהיה **בר קיימא**, דבר יציב ואמיתי, שנמשך איתו לכל השנה! רק ככה זה נחשב שזנחנו בדרך של התשובה.

הדיין הרב ברק כהן, מח"ס שו"ת 'דברי ברק'

הנה זיכנו ה' ליום אחד בשנה, יום קדוש ונשגב, **יום הכפורים**. יום שבו אנו זוכים לטהרה מיוחדת, וה' מכפר לנו על כל עוונותינו, כמו שאומר הפסוק (ויקרא טז, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". קדושת היום כה גבוהה היא, עד כדי כך שה'**בני יששכר**' כותב שזוהי הסיבה שביום הכפורים אנו הולכים בלי נעליים, כי ביום הכפורים כל העולם מתקדש ואף האדמה שאנו הולכים עליה מתקדשת כביכול כמו קדושת המקדש, ולכן כמו הכהנים שהיו הולכים בבית המקדש יחפים, כדי שלא תהא חציצה בינם לבין אדמת הקדוש של בית המקדש, כך ביום הכפורים הקדושה בו עצומה, שאפילו האדמה מתקדשת, ולכן הולכים אנו חלוצי נעליים לבל תהיה חציצה בינינו לבין אדמת הקדוש!

באחד מימי הכפורים ראו את האדמו"ר **רבי אהרן מבעלז** ז"ע נכנס לבית המדרש כשהוא מנושף בחזקה. הנוכחים במקום שאלו אותו האם חלילה אינו מרגיש בטוב, או שמא הצום השפיע עליו? השיב רבי אהרן: "ברוך ה' אני מרגיש טוב, והסיבה להתנשפותי היא בגלל הקדושה העצומה שיש באויר ביום קדוש זה. כל האויר מלא בקדושה, ברחמים, בברכה, וברצוני לשאוף אל קרבי כמה שיותר מאויר זה!"

בספר "דורש טוב" (חלק יום כפור) מביא **מהרב גואל אלקרין שליט"א** שאמר, כי שמע מהגה"צ רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל בשם הגאון מוילנא, **שרגע אחד של עבודה ביום כיפור - שוה לעבודה שאדם עובד, במשך שנה שלמה!** כה גדולה היא השגבה היא מעלתו של יום זה, אם אך נשכיל לנצל את היום הזה כמו שצריך.

ומה באמת ה' דורש מאיתנו? מהי העבודה ביום הקדוש זה? הקב"ה רוצה מאיתנו תזוזה! הוא רוצה לראות את ההתרוממות שלנו, ולו במעט כלפי מעלה. אם אכן נשכיל לנצל את היום הזה לקבל על עצמנו בהחלטה גמורה, להתרומם לפחות במשהו בעבודת השם שלנו - הרי שניצלנו כראוי את היום, ונוכל לזכות לכל מעלותיו הגדולות.

הקב"ה רוצה מאיתנו שכל אחד יקבל על עצמו לפחות משהו אחד של שינוי ושיפור, ובלבד שזה יהיה **בר קיימא**, דבר יציב ואמיתי, שנמשך איתו לכל השנה! רק ככה זה נחשב שזנחנו בדרך של התשובה.

הכרת הטוב

אחד הדברים החשובים שחוזרים על עצמם בסכסוכים בין זוגות הוא נושא זה של חסר הכרת הטוב. האשה מצפה למעט התייחסות ומחמאות על העזרה והטפול בבית. ואלו פאָשר שואלים את הבעל מדוע אינו מודה לאשה הוא מזלזל במה שעשתה ואומר בסוף הפל טטפה כמה כלים. או כבסה כמה בגדים. וכן בצד השני פאָשר האשה מזלזלת ואומרת כי בסוף הפל הבעל הוריד כמה פחים. או תקן נזילה וכדומה. ואלו הבעל מצפה להערכה על מעשיו.

הצורך להקטין ולהמעיט בחשיבות הטובות שאנו מקבלים הוא צורך קדי להתייר לנו לא להפיר טובה. כיון שהאדם בטבעו יודע שאם הוא צריך להפיר טובה, הוא משעבד לנותן הטובה.

הכרתי אישית מנהל בנק ששרב לקבל מתנות מלקוחות באמרו כי אם יקבל את המתנות, כבר יהיה חייב ללקוחות טובה ולא יוכל להתנהל באופן אוֹבֵנְקֵטִיבִי כנדרש מתקף תפקידו.

לכן הדבר הראשון הוא אכן להפיר הטובה שקבלנו. לא לזלזל ולא להמעיט בערכה. פאָשר נעריך את הטובה שקבלנו, תהיה גם מוטיבציה לצד השני להעניק עוד ועוד.

קד גם ביחס עם הקב"ה ככל שגדה לו תהיה לו מוטיבציה להעניק לנו עוד ועוד. וכן כתב הרמב"ן בפרושו על התורה (שמות יג) "והיא פונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו". ובאמצעות זכות זו נזכה לגמר חתימה טובה ושנה טובה ומתוקה.

שבת שלום ומברך וגמר חתימה טובה.
לייעוץ ניתן להתקשר 0523898468.

משה רבנו אומר לישראל " ה' לה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם".
לקאורה ההפך מחכם הוא טפש ולא נבל. ומה פרוש מלה זו פאן? אומר התרגום אוֹנְקֵלוֹס "עם דקבילו אורייתא ולא חכמו".

עם שקבל תורה ולא חכמים. מה הקשר בין הדברים.

במסכת עבודה זרה דף ה נאמר "כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם היה להם לומר תן אתה". עם ישראל נקראים כפויי טובה משום שכאשר ה' אמר מי יתן והיה לבבם זה ל'ראה אותי היה להם לבקש ממנו. ולקאורה אין זו כפויי טובה אלא טפשות? מבאר התוספות דבר עמק שעם ישראל ידעו שהם יכולים לבקש מהקב"ה. אבל ידעו שאם ה' יתן להם את מבקשם, הם יצטרכו להחזיק לו טובה. ומכיון שלא רצו להחזיק לו טובה, לא בקשו זאת.

זאת אומרת כי הסבה שלא החזיקו היא בגלל שאין הם מפירי טובה. לכן נקראו "עם נבל". וזהו היסוד לעבודת ה' ובפרט בימים אלו. **להיות מפירי טובה ובפרט לקב"ה.**

על מנת להתחיל את השנוי יש להפיר בטובת האחרים. וכך נאמר במדרש "כל הכופר בטובתו של חברו, לבסוף כופר בטובתו של מקום". **יש להתחיל בהפירת הטוב לבני הבית.**

מספר על אחד הרבנים שהודה לתלמיד שעשה לו טובה. התלמיד הצטגע באמרו "לא עשיתי כלום". אף הרב עמד על כך שהוא עזר לו מאוד. והסביר כי פאָשר מקטינים את העזרה, כביכול לא צריך להפיר טובה. דבר שמוריד מאוד את ערך הפירת הטוב. אף באמת צריך ליגר ולהוקיר כל דבר. אפלו דבר קטן.

חושן משפט- הרב יצחק פריי

משולחן בית הדין

ובגבנות שאינו יודע ממי גנב, יעשה צרכי רבים באופן שסביר להניח שהגנבל והנה -

כמופיע בשלחן ערוך חלק חשון משפט הלכות גזלה סימן ס"ו סעיף ב': "הרוגעים והגבאים והמוכסים, תשובתן קשה מפני שגזלו את הרבים ואין יודעים למי יחזירו, לפיכך יעשו בו צרכי רבים, כגון בורות שיחין ומערות".

ולכן יתרום למשל ספסל או גנה באזור המגורים של מי שממנו גנב. ויתפלל לקב"ה שימחל לו העוון. שבת שלום ומברך

שאלה: יהודי יקר המצוי בשלבי חזרה בתשובה שואל על הגבנות הקטנות ששהיה נוהג בהן פאָשר לא ידע את חמרת האסור. איך ישיב את שווי הגבנות הללו?

תשובה: יש לחלק בין הגבנות אותן בצע קדם שהגיע לגיל מצוות עליהן הוא פטור מלשלם. ובין הגבנות אותן בצע אחר שהגיע לגיל מצוות אותן הוא מחויב להשיב. גם בזה יש לחלק בין הגבנות לגביהן הוא יודע ממי גנב וכמה. שאותן ישיב למי שממנו גנב או ליורשים.

חיזוק לנשמה

יום הכיפורים - לפני ה' - תטהרו

יהודי אחד הגיע לכפר מרוחק כשבאמתחתו צרור כסף גדול. בדרכו ראה אדם עם תפילין על ראשו הנראה לו ירא שמים, פנה אליו ואמר: "באתי מדרך רחוקה, באמתחתי צרור כסף גדול, אין ביכולתי לשאת אותו איתי כרגע, האם תוכל לשמור לי עליו למספר ימים עד שאשוב משליחותי?" "בשמחה" השיב האיש ולקח את צרור הכסף אל ביתו.

לאחר מספר ימים שב היהודי אל ביתו של האיש כדי לקחת את פקדונו, נקש על דלת ביתו וביקש את פקדונו. "אני לא יודע על מה אתה מדבר" השיב האיש, "פעם ראשונה שאני רואה אותך" וסגר בפניו את הדלת. נקש היהודי על הדלת בשנית ואמר: "הרי נפגשנו אתה ואני במרכז הכפר לפני מספר ימים, חבשת תפילין על ראשך, איך אתה אומר שאתה לא מכיר אותי?"

"אדוני, אתה מפריע למנוחת הצהריים שלי, עוזב את המקום, לי לא הבאת כלום" השיב האיש ונעל את דלת ביתו. פנה היהודי אל בית הכנסת של הכפר והחל לבכות לקב"ה: "בורא עולם, אני הפקדתי את הכסף בידיים שלך, לא בידיים של האיש הזה, ראיתי אותו עם תפילין על ראשו, סמכתי על התפילין שבראשו, סמכתי עליך, אני טובע את הכסף ממך"

תוך כדי בכיות נרדם היהודי וחלם חלום.

בחלומה הגיע אליו אליהו הנביא ואמר לו: "דמעתיך עשו רעש בשמים, התביעה שלך על בורא עולם זעזעה את העולמות. הותר לי לבוא אליך ולומר לך שמחר האיש הזה יוצא מביתו בשעה עשר בבוקר, תלך לאישותו

ואומר לה שבעלה הודה שלקח ממך את הכסף, והסימן לכך הוא שהשנה בליל הסדר אכלתם חמץ וביום הכיפורים אכלתם בבינתכם לשובע..." למחרת קם היהודי משנתו, פסע את ביתו של האיש ואמר לאשתו את הסימנים, נבהלה האישה מדברי האיש והביאה לו את הכסף... שמח האיש וחזר לעירו... (מדרש)

שאלו חז"ל על המדרש: "מדוע אליהו הנביא נתן ליהודי את שני הסימנים הללו ולא סימנים אחרים?"

והם השיבו: "אליהו הנביא הביא ליהודי דווקא את הסימנים הללו כדי לומר - השניים הללו הגיעו לאכול חמץ בפסח ולאכול ביום הכיפורים כי הם מקולקלים במצוות שבין אדם לחברו - שכל המקולקל במצוות שבין אדם לחברו בידוע שיכול להגיע לכל האיסורים שבתורה..."

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל') - אמרו המפרשים: "אם אתה רוצה להיטהר ביום הזה, לצאת לבן כשלג, לפני שאתה מגיע אל הקב"ה לבקש סליחה - "לפני ה'" - "תטהרו" - תטהר עצמך במצוות שבין אדם לחברו..."

אם אתה רוצה לבדוק אם אדם ירא שמים, בדוק אותו במצוות שבין אדם לחברו, שם אדם נמדד. אם אנו רוצים כפרה ביום הכיפורים, אנו צריכים להקפיד על כבוד הזולת, להיות ישרים, לסלות, לוותר, לא להקפיד יתר על המידה, לעזור - לראות את האחר כבן של מלך...

לפני שאנו מבקשים סליחה מבורא עולם נבקש סליחה מבניו, לא נקפיד, נתפייס ונסלח אף אנו...

נעמוד היום בערב לפני בורא עולם כשאנו טהורים מכל רבב של שנאה כלפי האחר ונזכה כולנו לחתימה הכי טובה שניתן, חתימתו של המלך, חתימה לשנה טובה ומבורכת בכל מכל כל...

פתרון לחידה משבוע שעבר:

1. עיין בגמרא ראש השנה דף י"ע"ב ומנה כמה אירועים שקרו בראש השנה. **תשובה**- א. נפקדו שרה, רבקה וחנה. ב. יצא יוסף מבית הסוהר ג. נפסק שעבוד אבותינו במצרים.
2. התקופה שבין ר"ה ליום כפור נקראת "בין כסה לעשור". הסבר מדוע. **תשובה**- כסה = יום שבו הירח מכוסה בתחילת החודש; עשור = היום העשירי בחודש שהוא יום הכיפורים.
3. הסבר את הפתגם: "מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי" (גמרא ביצה, ט"ז). **תשובה**- מזמנותיו של אדם קצובים לו מתשרי עד תשרי חוץ מ- 4 דברים ראשי תיבות תשרי: תלמוד תורה, שבתות, ראשי חודשים, ימים טובים
4. א. ציין שני שמות נוספים לחודש תשרי. ב. מה משמעות המילה "תשרי"? **תשובה**- א. החודש השביעי, ירח האיתנים. ב. תשרי = התרה ומחילה, כמדרש חז"ל "תשרי ותשבוק כל חובתינו".
5. מדוע אין אומרים הלל בראש השנה? (גמרא ערכין, י) **תשובה**- בגלל יום הדין: "אפשר מלך יושב על כסא דין וישראל אומרים שירה?"

חידה

1. איזה פסוק אומרים שלוש פעמים לפני תפילת "כל נדבכי?"
2. א. באיזו פרשה קוראים בתורה בשחרית? ב. מדוע דווקא בפרשה זו?
3. א. כיצד נקראת השבת שלפני יום הכיפורים ומדוע?
4. מדוע קוראים במנחה את ספר יונה? ציין שתי סיבות.
5. כיצד מתממש הביטוי: "מצווה גוררת מצווה" במוצאי יום הכיפורים?
6. מדוע הכהן הגדול לא נכנס לפני ולפנים בבדי זהב?

חברי הקהילה שואלים

אדם שפגע בחברו או שפגע מחברו כיצד יעשה בערב יום הכפורים?

במשנה מסכת יומא (פרק ח' משנה ט') למדנו "עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה חברו, את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה (ויקרא ט"ז) מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו".

ואין לאדם ח"ו להקל ראש בזה אלא אם יודע שפגע בחברו ח"ו יתאמץ הרבה לרצות אותו עד שימחל לו, ולא יחשוב שבזה שאומר המילה "סליחה" ושב ורפא לו, אלא צריך שירצה אותו וישים לב שמוחל לו בלב שלם, כי יש אנשים שאומרים בפיהם סליחה וליבם לא שלם איתם ועברתם שמורה במשך שנים רבות, לכך יתאמץ בעוז ותעצומות לפייסם.

וכל שכן הן צריך לפייס ולבקש סליחה ומחילה מאביו ואימו, וכן התלמיד מרבו, והאיש מאשתו והאשה מבעלה, ולבקש מכל הלב, סליחה זה לא מילת קסם, זה אמצעי לפיוס.

אני יצטט מה שהיה אומר רבי ניסים יגן זצ"ל "מכיון שאיש אינו זוכר במי הוא פגע מתי והיכן, עלינו לבקש סליחה מכל הסובבים אותנו מכל מי שבאנו עמו במגע, לא לשכוח לבקש סליחה לפני ראש השנה מהבעל או מהאשה, בטח פגעו זה בזה במהלך השנה, לא לחכות שהשני יבוא ויבקש סליחה ראשון, מי שמחכה שהשני יבוא ראשון עלול למצוא את עצמו ראשון בג... בקש סליחה מן הזוג בקש סליחה מהילדים מהשכנים עלינו לפייס את כל מי שיתכן ונפגע מאתנו רק כך

כיון שהשומע לא חשבה לטובה ונצטער בסיבתו מוטל עליו לפייסו עד שלש פעמים וברבו עד שיתפייס.

אמנם דבר זה קשה מאד כי יש פצעים הפתוחים אצל האדם, ויש בני אדם שאינם יודעים לבקש מחילה ולהתפייס וקשה מאד למחול להם, ומכל מקום לפי הצער כך גודל השכר, ומה רב טוב הצפון ושמור למי שמוכן למחול לחברו לכבוד הבורא יתברך, וודאי תקובל תפילתו ברצון, ואפילו אם מתאמץ בכך אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ויתן לו הכח למחול.

וכתב רבנו החיד"א בספרו מראית העין, מה ששמע מפיו של האור החיים, וזה לשונו: שמעתי מפה קדוש הרב המופלא עיר וקדיש כמהר"ר חיים בן עטר זצלה"ה, שמעשה היה בעירו כי אחד מראשי הקהל שר וגדול בבית המלך זלזל בכבודו של חכם אחד והרב ז"ל האור החיים הקדוש קרא לחכם לפייסו ולתונן השלום והתחיל לדבר עמו דברי פיוס, ויען אותו החכם לאמר למה יטרח הרב בזה, בעת אשר זלזל בי השר מיד מחלתי לו, כי הזוהר הקדוש אומר שעוונות ישראל ח"ו מכבידים כנפי השכינה ואם לא הייתי מוחל לו מיד, העוון עצמו אינו נמחק, ויש צער לשכינה מסיבת עוון זה, לפיכך תיכף מחלתי לו עד שלא היה מקום לעוון לחול, שהבזיון והמחילה באו כאחת ממש וקלסו הרב ז"ל.

נראה מכאן גודל החשיבות להיות נקיים לגמרי מכל מיני כעסים וקפידות, ויאמר הריני אוהב כל אחד מבני ישראל כנפשי ומאודי, והוא סוד גדול לקבלת התפילות.

אפשר לעבור יום הדין ולצפות שהקדוש ברוך הוא ימחל לנו.

בשולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תר"ו פסק שעבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שייפייסנו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים, צריך לפייסו, ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שנייה ושלישית, ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים, ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים אינו זקוק לו. (מיהו יאמר אח"כ לפני ' שבקש ממנו מחילה) ואם הוא רבו, צריך לילך לו כמה פעמים עד שיתפייס.

וראים מכך שבקשת מחילה זה אמצעי לריצוי וצריך לראות שהשני מתפייס ומוחל לו בלב שלם. אמנם גם הנפגע לא יהיה אכזרי לפוגע ויתרצה לו וימחל לו בלב שלם ובנפש חפצה, וכמו שאומרת הגמרא במסכת ראש השנה (דף י"ז עמוד א') "אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נושא עון - למי שעובר על פשע".

וכמו שכתב רבי חיים פלאגי בספרו הקדוש מועד לכל חי "מי שאינו מעביר שנהא מלבו ביום הכפורים אין תפילתו נשמעת ואינה מתקבלת, ויורה שנשמתו מערב רב גזעא בישא, והוא סימן מובהק שכל מעשיו מקולקלים, כן כתב הש"ה מהמקובלים יעויין שם. לכן יזהר להתפייס עם חברו כראוי שיהיה מעביר על מדותיו לגמרי והלואי מה שאומר בקריאת שמע על מיטתו הריני מוחל וסולח, יקיים בימים אלו, וגם יזהר כל אדם לפייס לחברו בערב יום הכפורים אפילו לא חטא לו אלא בדברים, ואפילו שידע אדם בעצמו שמה שדיבר לו לא כיוון לרעה, מכל מקום

'המשך מרנו ורבנו הלכה למעשה'

ד. ישתדל כל אדם להתפלל את כל תפילות יום הכפורים בכוונה רבה ובהכנעה יתירה. ובפרט בזמן אמירת הוידוים יתחרט על מעשיו בבכיה ובתחנונים מעומק ליבו, ויקבל על עצמו תשובה שלימה, "כי התשובה היא עיקר מעלת קדושת היום". וברור הדבר שיש להמנע בפרט ביום קדוש זה מכל מחלוקת והקפדה וכעס, בכל ענייני סדר התפילה והעליות וכדו', - "וכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו"... [וישתדל לנצל את זמן המכירות לקריאת תהלים ולימוד התורה]. ובכל פעם בתפילות יום הכפורים שחוזר השליח ציבור לומר וידוי צריכים הקהל לעמוד ולהתודות עמו. (שם עמ' רנ רעא).

ה. צריך להוסיף מחול על הקודש בין בכניסת הצום ובין ביציאתו. ויש להשתדל מאוד להמתין לזמן רבנו תם בצאת הצום, (73 דקות לאחר השקיעה). ואין להקל אלא לחולים שאין בהם סכנה וכדומה שיכולים לאכול בזמן דעת הגאונים (לאחר 20 דקות מהשקיעה), לאחר שיבדילו על הכוס.

ו. נוהגים לברך "ברכת הלבנה" במוצאי יום כ. ו"א שיותר נכון להקדים ולברך "ברכת הלבנה" קודם יום הכפורים, כדי להוסיף עוד זכויות על זכויותינו.

ז. כתב מורנו המקובל האלה"י הרש"ש הקדוש זיע"א, סגולה לזכות להכתב בספר החיים וז"ל: על ידי שיתחרט חרטה גמורה על כל אשר נואלנו ואשר חטאנו בכלל ובפרט, "ולקבל כל אחד ממנו לשוב מאיזה עוון שבידו, ואל יפחות כל אחד ממנו מלשוב מאיזה חטא קל או חמור". "כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות"... ה' זכנו. אמן.

בשעה תשע או עשר. וכן כיוצ"ב הכל לפי כח הן, ולפי מזגו וטבעו. ולכן על ההורים לשים עיניהם עליו בערב יום הכפורים שייאכל וישתה כהוגן, ולהרבות לו בשתייה, כדי שלא יצמא ויצטרך לשתות בליל יום הכפורים. ואם התעורר בלילה ומבקש לשתות, יש להקל להשקותו. (שם עמ' ש).

ז. בזמנינו נער שהשלים "ב שנה, ונערה שהשלימה "א שנה, יתענו עד חצות היום, ולא יותר. ונער שהגיע לגיל בר מצוה, דהיינו שהשלים 13 שנה ויום אחד, ונערה בת מצוה שהשלימה 12 ויום אחד, צריכים להתענות ביום הכפורים, ורק אם הם חלשים ביותר, יש להתיעץ עם רופא, ואין להחמיר בזה חומרות מיותרות, שכבר נאמר אל תהי צדיק הרבה, ואפילו אם יש ספק ספיקא להחמיר, כל שיש חשש של סכנה כל שהוא, אסור להחמיר. (עמ' שמ).

סדר תפילת יום הכפורים

א. נוהגים להתעטף בציצית מבעוד יום, כדי להתפלל עמו בכוונה, ולעמוד באימה וביראה. ופוחתים בפיט "לך אלי תשוקתי", ואומרים אותו עם הידוי שבו בהכנעה, ומצוה להשתדל לקנות כמיטב יכולתו את הגבהת "הספר תורה" של כל נדר, ולחבקו בשתי זרועותיו, בעת אמירת כל נדרי. (שם עמ' רסא רסה).

ב. בליל יום הכפורים ויומו אומרים "ברוך, שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם. וצריך להפסיק בין תיבת "ברוך" לתיבות "שם כבוד מלכותו".

ג. מנהגינו לומר בסליחות של ליל יום הכפורים היודי הגדול של רבינו נסים (שנדפס בחזרת תפלת שחרית). ויתפללו התפילות והיודי הגדול בהכנעה ובדמעות שלישי, והש"ת ימחה עוונותינו בדמעותינו ויקבל תשובתנו ברצון. ומי שאינו יכול לבכות, יתפלל ויתודו בקול בכי, כמו שנאמר כי שמע ה' קול בכי.

ד. החולה או היולדת שמותר להם לאכול ולשתות ביום הכפורים, אוכלים פחות פחות מכשיעור, ולמעשה נוהגים לתת לחולה או ליולדת לאכול כשיעור 30 גר' לחמניה עם ליפתן (ששוקלים ומכנינים אותם מערב יוה"כ"פ). בכל 10 דקות כפי הצורך. וכן ישתה 35 גרם בהפרשים של 10 דקות אם אפשר. [והאכילה והשתיה אינן מצטרפים לכשיעור]. ואם אמרו הרופאים שצריך החולה לאכול ולשתות כהרגלו, ולא די בפחות פחות מכשיעור, מאכילים ומשקים אותו כל צרכו. ויעשה בכל זה שאלת חכם. (עמ' רצו ושר"ע תר"ב ס"ב).

ה. מצוה לברך על ריח טוב של מיני בשמים ביוה"כ, כדי להשלים מאה ברכות, ומותר לכל אדם לבלוע הרוק שלו שבפיו, ואין להחמיר בזה כלל. (שם עמ' רפג שי).

ו. אסור לרחוץ ביום הכפורים בין בחמין בין בצונן, אפילו מקצת גופו, ואפילו להושיט אצבעו במים אסור. ולכן בבוקר כשקם משנתו נוטל ידיו ג' פעמים עד סוף קשרי אצבעותיו. וכן הנכנס לבית הכסא לעשיית צרכיו, מותר לרחוץ עד סוף קשרי אצבעותיו, שלש פעמים בסירוגין. וכהנים העולים לדוכן לנשיאות כפים מותר להם לרחוץ ידיהם נטילה גמורה עד פרק הזרוע. (שם עמ' שי שיב).

ז. אסור לנעול נעלים או סנדלים של עור, ואפילו סנדל של עץ המוהפה עור אסור. אבל נעלים של גומי או של בגד ושאר מינים מותר. ויש לברך ברכת שעשה לי כל צרכי, עם ברכות השחר, אף בת"ב וביום הכפורים. (עמ' שיג שכ).

ח. קטן פחות מגיל 9 שנים אינו מתענה כלל ביוה"כ, ואפילו תענית שעות. ואף אם הוא רוצה להתענות מוחים בידו ומאכילים אותו. וקטן בן 9 שנים שלמות מתענה ביום הכפורים לשעות, שאם היה גייל לאכול בשעה שמונה בבוקר, מאכילים אותו